

NACZELNA RADA ADWOKACKA

ul. Świętojerska 16, 00-202 Warszawa
tel. 22 505 25 00, 22 505 25 01, fax 22 505 25 08
e-mail: nra@nra.pl www.nra.pl

Warszawa, 5 lutego 2024 r.

NRA.12-SM-1.13.2024

Sejm Rzeczypospolitej Polskiej

Kancelaria Sejmu
ul. Wiejska 6/8
00-902 Warszawa

Podmiot wnoszący petycję:

Naczelna Rada Adwokacka
Ul. Świętojerska 16
00-202 Warszawa

Osoba reprezentująca:

adw. Przemysław Rosati

PETYCJA

**w sprawie zmiany ustawy
z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego**

Na podstawie art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 26 maja 1982 r. Prawo o adwokaturze i art. 2 ustawy z dnia z dnia 11 lipca 2014 r. o petycjach, działając w interesie publicznym, w tym w interesie wymiaru sprawiedliwości, mając na względzie troskę o jego prawidłowe funkcjonowanie, Naczelna Rada Adwokacka składa petycję do Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej, w interesie publicznym, w sprawie podjęcia inicjatywy ustawodawczej mającej na celu zmianę przepisów prawa, tj. ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego poprzez uchylene art. 99a.

Naczelna Rada Adwokacka wyraża zgodę na ujawnienie na stronie internetowej podmiotu rozpatrującego petycję lub urzędu go obsługującego danych podmiotu wnoszącego petycję.

UZASADNIENIE

Przedmiotem petycji jest uchylenie art. 99a k.p.k., czyli wyeliminowanie obowiązku sporządzania uzasadnień wyroku sądu pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania na formularzu według wzoru, ustalonego przez Ministra Sprawiedliwości.

Wraz z wejściem w życie w dniu 5 grudnia 2019 r. przepisu art. 99a k.p.k., sporządzanie uzasadnienia wyroku na formularzu według ustalonego wzoru stało się zasadą i obowiązującą formą uzasadnienia wyroku sądu I instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego oraz wyroku sądu odwoławczego, a także wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania.

Choć ustawodawca nie wprowadził żadnych wyjątków, których zaistnienie umożliwiłoby sporządzenie uzasadnienia wyroku w tradycyjny sposób (tj. z pominięciem formularza), orzecznictwo sądowe konsekwentnie dostrzega konieczność przeprowadzania oceny, czy ta - niewątpliwie uproszczona - postać zaprezentowania motywów rozstrzygnięcia nie narusza podstawowych gwarancji procesowych, tak istotnych w sprawach karnych, w tym nie pozbawia stron procesu prawa do zapoznania się z pełną i pogłębioną argumentacją sądu odnoszącą się do wszystkich elementów, które składają się na ostateczne rozstrzygnięcie sprawy karnej. Jeżeli sąd uznaje, że nie może sporządzić uzasadnienia swojego wyroku na formularzu w sposób, który zagwarantuje stronie prawo do rzetelnego procesu odwoławczego, ma obowiązek bezpośredniego zastosowania art. 91 ust. 2 Konstytucji RP i przedstawienia swego stanowiska wraz z argumentacją w sposób tradycyjny, tj. z pominięciem formularza. Takie praktyczne funkcjonowanie przepisu art. 99a k.p.k., wbrew pokładanym w nim nadziejom, dodatkowo uwzględniając sposób technicznego opracowania formularza uzasadnień, co nastąpiło w akcie wykonawczym, wielokrotnie prowadzi do sytuacji, że oskarżony nie może zapoznać się z pełną argumentacją sądu w odniesieniu do odpowiedzialności karnej za przypisany czyn. Ma to miejsce z tego powodu, że treść zawarta w formularzu jest lakoniczna a sam formularz nie pozwala sądowi na pełne przedstawienie merytorycznej strony rozstrzygnięcia, które zostało wydane. Co oczywiście utrudnia to nie tylko możliwość polemiki apelacyjnej, ale także samej kontroli instancyjnej wydanego orzeczenia, z tego powodu, że wielokrotnie trudno poznać motywy, którymi kierował się sąd wydający orzeczenie i sporządzający jego uzasadnienie na formularzu wskazanym w art. 99a k.p.k. Mając na względzie, że uzasadnienie orzeczenia pełni też funkcję wyjaśniającą jego rozstrzygnięcie, częstokroć formularz uzasadnienia i wynikające z jego konstrukcji ograniczenia, nie pozwala na przekonanie adresata rozstrzygnięcia o jego trefności lub nie pozwala, aby adresat zapoznał się z pełną argumentacją stanowiącą o podstawie rozstrzygnięcia o jego prawach lub obowiązkach.

W obecnym stanie prawnym zgodnie z art. 99a (§ 1) uzasadnienie wyroku sądu pierwszej instancji, w tym wyroku nakazowego i wyroku łącznego, oraz wyroku sądu odwoławczego i wyroku wydanego w postępowaniu o wznowienie postępowania sporządza się na formularzu według ustalonego wzoru. (§ 2) Minister Sprawiedliwości określi, w drodze

rozporządzenia, wzory formularzy uzasadnień wyroków oraz sposób ich wypełniania, mając na uwadze konieczność zamieszczenia w nich niezbędnych informacji wskazanych w ustawie, w sposób umożliwiający należyte sporządzenie przez uprawnionego środka zaskarżenia, a także właściwe dokonanie kontroli wyroku w razie wniesienia takiego środka.

Petycja zmierza do uchylecia tego przepisu i przywrócenie poprzedniej formuły sporządzania uzasadnienia, czyli w sposób tradycyjny.

Dodać należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że formularz uzasadnienia nie jest wyłączną formą sporządzenia uzasadnienia, gdyż rzeczą każdego sądu odwoławczego, w ramach obowiązku wynikającego z treści art. 457 § 3 w zw. z art. 433 § 1 i 2, jest przeprowadzenie w konkretnej sprawie oceny, czy może sporządzić uzasadnienie swojego wyroku na formularzu UK 2 (art. 99a § 1) w taki sposób, który zagwarantuje stronie prawo do rzetelnego procesu odwoławczego, a więc rzetelnego i konkretnego ustosunkowania się w toku postępowania do każdego istotnego argumentu zawartego w apelacji strony i przedstawienia takiej oceny właśnie w uzasadnieniu wyroku sądu odwoławczego (wyrok SN z 11.08.2020 r., I KA 1/20, LEX nr 3061026). Oznacza to, że sądy dostrzegają dysfunkcjonalność obecnego rozwiązania, zasadnie eksponując, iż formularze uzasadnień z zasady nie gwarantują stronie prawa do rzetelnego procesu sądowego, w tym spełnienia obowiązku sądu rzetelnego i konkretnego ustosunkowania się w toku postępowania do każdego istotnego elementu rozstrzygnięcia, a samej stronie możliwość poznania pełnych motywów rozstrzygnięcia i wywiedzenia skutecznego środka odwoławczego lub zaskarżenia.

Potrzeba wprowadzenia projektowanej regulacji wynika zatem z konieczności zapewnienia stronom postępowania karnego prawa do rzetelnego procesu sądowego.

Prawo do rzetelnego procesu ma wymiar konstytucyjny (art. 45 ust. 1 Konstytucji) oraz konwencyjny (art. 6 ust. 1-3 Europejskiej konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, dalej: Konwencja). Obowiązek sporządzenia uzasadnienia orzeczenia jest nie tylko wymogiem formalnym, ale ma istotne znaczenie merytoryczne. Uzasadnienie, przedstawiając tok rozumowania poprzedzający wydanie orzeczenia, umożliwić ma stronom, a zwłaszcza oskarżonemu, jego kontrolę. Pełni nie tylko funkcje procesowe, lecz także buduje autorytet wymiaru sprawiedliwości i kształtuje zewnętrzne przekonanie o sprawiedliwości orzeczenia.

Na gruncie prawa do rzetelnego procesu (w tym procesu odwoławczego), tak w ujęciu konwencyjnym (art. 6 ust. 1 EKPC), jak i w ujęciu standardu konstytucyjnego (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), jakość uzasadnienia wyroku jest istotnym elementem tego prawa. (por. Georgiadis przeciwko Grecji - wyrok z 29 maja 1997 r., RJD 1997-III, w: M. A. Nowicki, op. cit., s. 593; Higgins przeciwko Francji - wyrok z 19 lutego 1998 r., RJD 1998-I w: M. A. Nowicki, op. cit., s. 622-623; a także Perez przeciwko Francji - wyrok z 12 lutego 2004 r.

Z przedstawionych powodów, zarówno natury jurystycznej, ale także w aspekcie interesu społecznego, zadaniem ustawodawcy jest stworzenie otoczenia normatywnego, które będzie gwarantowało, prawo do rzetelnego procesu sądowego.

Zasadnicza różnica pomiędzy stanem prawnym obecnie obowiązującym, a stanem prawnym, który ma nastąpić po wejściu w życie projektowanej regulacji, sprowadza się do zagwarantowania prawa do rzetelnego procesu sądowego, co jest rozwiązaniem w interesie obywateli, ale także wspierającym dobro wymiaru sprawiedliwości.

Naczelna Rada Adwokacka wskazuje, że przeprowadziła badanie ankietowe zarówno wśród sędziów, jak też adwokatów, z treści którego wynika, że praktycy negatywnie oceniają obowiązek sporządzania uzasadnień wyroków na formularzach. Wskazują, że poprzez stosowanie formularzy uzasadnienia orzeczeń nie stały się bardziej czytelne i przejrzyste, a także taki sposób prezentacji motywów rozstrzygnięcia, nie ułatwia sporządzania środków

zaskarżenia. Wyniki ankiety wskazują także, iż sporządzanie uzasadnień na formularzu zagraża lub narusza, w ocenie respondentów, rzetelność procesu rozumiano jako obowiązek przedstawienia przez sąd argumentacji pozwalającej przekonać adresatów motywów orzeczenia, w tym sąd odwoławczy, dlaczego zapadł wyrok określonej treści. Ankietowani sędziowie w zdecydowanej większości wskazali, że stosowanie formularzy uzasadnień na obowiązujących szablonach zdecydowanie utrudnia sporządzanie uzasadnienia orzeczeń, niż sporządzanie ich tradycyjny sposób. Wyniki przeprowadzonych ankiet przedstawiam w załączeniu z podziałem na grupy: adwokatów i sędziów.

Powyższe argumenty uzasadniają potrzebę zmian przepisów wskazanych w petycji.

Mając na uwadze powyższe argumenty, Naczelna Rada Adwokacka postuluje zmianę ustawy wskazanej w petitum petycji.

W załączeniu Naczelna Rada Adwokacka przedkłada projektu ustawy wraz z uzasadnieniem w przedmiocie objętym niniejszą petycją.

Załączniki:

1. Uchwała Prezydium Naczelnej Rady Adwokackiej nr 439/2024 z dnia 1 lutego 2024 r. w sprawie złożenia w interesie publicznym petycji dotyczącej zmiany ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego.
2. Projekty ustawy o zmianie ustawy– Kodeks postępowania karnego,
3. Wyniki ankiety dotyczącej formularzy uzasadnień (odpowiedzi adwokatów),
4. Wyniki ankiety dotyczącej formularzy uzasadnień (odpowiedzi sędziów).